

Lastenkirjainstituutin toimintakertomus 2013

Tiivistelmä

Vuosi 2013 oli Lastenkirjainstituutin 35. toimintavuosi. Juhlavuoden teemaksi nousi lasten- ja nuortenkirjallisuuden kuvitus ja sen tekijät. Instituutti järjesti syksyllä yleisöluentosarjan Miten kuvitukseni ovat syntyneet, jossa tunnetut kotimaiset lasten- ja nuortenkirjojen kuvittajat kertoivat työstään. Lisäksi Onnimanni-lehdessä kirjoitettiin kirjailijan ja kuvittajan yhteistyöstä ja kahdessa numerossa nostettiin laajasti esille kuvakirjahelmiä 35 vuoden varrelta. Myös instituutin valmiit kuvitusnäyttelyt kiersivät aiempia vuosia vilkkaammin.

1. Kirjastotoiminta ja lastenkirjataiteen kokoelma

Lastenkirjainstituutin kirjasto sai vuosille 2013–2017 kirjastostrategian, jossa tulevaisuuden visioksi nostettiin: ”Kirjasto on toimiva ja ainutlaatuinen lastenkirjallisuuden erikoiskirjasto – tunnettu, ajantasainen ja käytetty”. Uusi strategia otettiin heti käyttöön kaikessa kirjastotyössä. Suurin käytännön muutos on, että kokoelmiin liitetään uusia lasten- ja nuortenkirjoja vain yhdet kappaleet ja vanhojen osalta kaksoiskappaleet poistetaan.

Kirjoja saatiin kirjastoon lahjoituksina, vaihtoina ja ostoina 2 026 kappaletta. Näistä lasten- ja nuortenkirjallisuutta oli 1 958 ja tutkimuskirjallisuutta 68 teosta. Uudet lasten- ja nuortenkirjat saatiin lahjoituksina kaikkiaan 175 kustantajalta. Kirjaston luetteloitu kokoelma oli vuoden lopussa 55 049 kirjaa, josta tietokannassa oli 46 636 nidettä (näistä keskeneräisenä noin 5000).

Lastenkirjallisuutta ja instituutin kirjakokoelmaa tehtiin tunnetuksi erilaisin teemanäyttelyin, joihin pääsi tutustumaan sekä instituutin tiloissa että muualla. Vuoden 2012 lasten- ja nuortenkirjasatoa (yli 1 400 teosta) esiteltiin Kirjakori 2012 -näyttelyssä 25.3.–15.5. Lastenkirjallisuuden Pirkanmaa -näyttely nosti 21.11. – (24.1.2014) esille pirkanmaalaisia lasten- ja nuortenkirjailijoita ja heidän teoksiaan. Sastamalaan Vanhan kirjallisuuden päiville 28.–29.6. koottu Tätä en lapselleni lue! Sensuuritapauksia ja paheksuttuja lastenkirjoja -näyttely oli esillä myöhemmin syksyllä Vaasassa Suomen kirjastomuseossa (1.9.–31.10.), jolloin se herätti suurta kiinnostusta myös mediassa ja kirjastot kiinnostuivat tilaamaan sitä muuallekin. Vakituinen kirjanäyttely Aikansa kuvia ja klassikoita uudistettiin ja oli esillä Jyväskylän kaupunginkirjastossa 1.–31.11. osana kirjaston 150-vuotisjuhlavuoden ohjelmaa.

Kirjastonkäytön opetuksia järjestettiin syksyllä kolme kertaa (7.10., 21.10. ja 7.11.). Asiakastyytyväisyyttä selvitettiin osallistumalla Kansalliskirjaston järjestämään valtakunnalliseen käyttäjäkyselyyn 4.3.–7.4.

Lastenkirjainstituutti käynnisti kuvitusoriginaalikokoelmansa digitointiprojektin opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän 20 000 euron erityisavustuksen turvin ja instituutin kuvitusoriginaaleja alettiin luetteloida taidekokoelmien hallintaohjelmisto Muusaan. Lastenkirjainstituutin kuvituskokoelman originaalitöitä ja kuvitusnäyttelyitä oli esillä vuoden aikana Vantaan sanataidekoulussa, Orimattilan taidemuseossa ja Taidetalo Pikku-Aurorassa Espoossa.

2. Vaikuttaminen ja yhteistoiminta

Lastenkirjainstituutti palveli lastenkirjallisuudesta ja sen tutkimuksesta kiinnostuneita toisia organisaatioita, käyttäjäryhmiä ja yksityisiä ihmisiä tehokkaasti. Lastenkirjainstituutin tiloissa järjestettiin vuoden aikana erilaisia tilaisuuksia, joista osa toteutettiin yhteistyökumppanien kanssa. Keväällä oli instituutissa sekä Tampere kuplii -sarjakuvafestivaalin iltatapahtuma (20.3.) että Kirjahistoriallisen seuran seminaari Kani kuriton ja Musta Saara (26.4). Kesän avasi Lastenkirjainstituutin perinteinen Kirjabasaari, joka tarjosi ostettavaa kirjojen ystäville (5.–6.6.). Instituutista ja suomalaisesta lasten- ja nuortenkirjallisuudesta kerrottiin Liettuan IBBY:n edustajille (30.6.) ja tapahtumien yönä (8.8.) kuultiin Heli Laaksosen lukevan uutta Aapine-kirjaansa. Elina Warstan kuvituksia Aapiseen oli esillä instituutissa 8.8.–27.9. Marraskuussa kaksi lukupiiriä kokoontui keskustelemaan Salla Simukan nuortenkirjasta Punainen kuin veri. Instituutin toimintaa esiteltiin myös 16.2. Tampereen Kulttuuritorilla ja 28.–29.6. Vanhan kirjallisuuden päivillä Sastamalassa.

Lastenkirjainstituutti oli edelleenkin tärkeä kumppani Tampereen yliopiston Kieli-, käänös- ja kirjallisuustieteiden yksikön kanssa seminaarien ja työharjoitteluiden järjestämisessä. Lukukeskuksen toiminnanjohtajan kanssa suunniteltiin yhteistyön syventämistä. Pro Lastenkirjallisuus ry:n kanssa sovittiin Tarinoiden puisto -tapahtumaan osallistumisesta lainaamalla kuvitusoriginaaleja. Kuvittajat ry:n kanssa sovittiin Tampereella syksyllä 2013 järjestetyn Miten kuvituksen ovat syntyneet -yleisöluentosarjan toteuttamisesta Helsingissä vuonna 2014. Näiden lisäksi Tampereen kaupunginkirjaston lastenosaston, Tampereen Työväen Teatterin ja Kirjan museon kanssa oli yhteistä toimintaa. Yhteistyö opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman Lukuinto-ohjelman kanssa jatkui ja toiminnanjohtaja oli kouluttajana Lukuinto-koulutuksessa.

Lastenkirjainstituutti oli asiantuntijaorganisaationa sekä antamassa lausuntoja alan palkintoja varten että valmistelemassa niitä (mm. Astrid Lindgren Memorial Award ja Lastenkirjapöllö-palkinto). Lastenkirja-instituutti palkitsee vuosittain Onnimanni-palkinnolla jonkin lasten- ja nuortenkirjallisuutta edistävän toimijan. Vuonna 2013 palkinnonsaajana oli oululaisen Valveen sanataidekoulun tuottama Saareen-näyttely.

3. Koulutus-, julkaisu- ja tutkimustoiminta

Edellisen vuoden kirjasatoa esitellyt Kirjakori-seminaari ja näyttely järjestettiin 14. kerran keväällä 2013. Akateemisten asiantuntijoiden lisäksi 22.3. järjestetyssä seminaarissa esiintyi kolme yläkouluikäistä poikaa, joiden rehelliset mielipiteet kirvoittivat paljon keskustelua. Osallistujia oli 120.

Lastenkirjainstituutti järjesti syksyllä 2013 yleisöluentosarjan Miten kuvituksen ovat syntyneet, jossa merkittävät suomalaiset lasten- ja nuortenkirjojen kuvittajat kertoivat työstään: 5.9. Mauri Kunnas ja Markus Majaluoma, 12.9. Jukka Lemmetty ja Marika Maijala, 19.9. Christel Rönns ja Anne Vasko, 26.9. Mika Launis ja Katri Kirkkopelto, 3.10. Kristiina Louhi ja Virpi Talvitie. Luentosarja toteutettiin yhteistyössä Tampereen yliopiston kirjallisuustieteen tutkinto-ohjelman kanssa ja Alfred Kordelinin yleisen edistys- ja sivistryörahaston taloudellisella tuella. Luennoille osallistui 300 kuulijaa.

Aikuisille julkaistava lastenkirjallisuuslehti Onnimanni ilmestyi neljä kertaa. Tärkeimmiksi teemoiksi vuonna 2013 nousivat 35-vuotias instituutti, Saima Harmaja, kuvakirja, lastenkirjapalkinnot, lukuharrastus, tyttöys, kääntäminen ja tutkimus. Seula-osastossa arvioitiin alan tietoteoksia ja Puntarissa yli 100 lasten- ja nuortenkirjauutuutta. Päätoimittajana jatkoi Tuula Korolainen ja toisena toimittajana Päivi Heikkilä-Halttunen. Onnimanni kuuluu Kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehtien liitto Kultti ry:hyn,

Kotimaista lastenkirjataidetta tehtiin tunnetuksi julkaisemalla Miten kuvitukseni ovat syntyneet - luentosarjan yhteydessä nykykuvittajien kuvituksista korttisarja. Lisäksi otettiin uudistettu painos Camilla Mickwitzin Mimosan syntymäpäiväkirjan kuukausikorteista.

Toiminnanjohtaja liittyi mukaan Tieteen kansallisen termipankin kirjallisuuden alueeseen koordinoimaan lasten- ja nuortenkirjallisuuden erityisterminologian kirjoittajia. Kirjakorin esitelmät sisältävä kirjanen sekä kirjaston näyttelyistä huolellisesti laaditut näyttelyluettelot tuottavat osaltaan tietoa lastenkirjallisuuden tutkimuksen käyttöön.

4. Tilat, kalusto ja laitteet

Instituutin toimitilat Puutarhakatu 11 A:n toisessa kerroksessa ovat 500 m²; kahden kellarivaraston kanssa tilaa on kaikkiaan 538,5 m². Vuoden 2013 aikana instituuttiin hankittiin dataprojektori, valkokangas ja kannettava tietokone kokous- ja esittelytarpeita varten sekä toimistosihteerille uusi tietokone ohjelmistoinen.

5. Kannatusyhdistys, hallitus ja henkilökunta

Lastenkirjainstituutti haluaa pitää aktiivisesti yhteyttä Lastenkirjainstituutin kannatusyhdistyksen jäsenistöön. Jäsenkirjeiden lisäksi tiedotuslistalla oleville jäsenille lähetettiin sähköpostia kiinnostavista tapahtumista ja instituutin Facebook-sivuja päivitettiin aktiivisesti. Kannatusyhdistyksen jäsenmäärä oli vuoden 2013 lopussa 489 henkilöä. Jäsenmaksu oli henkilöjäseneltä 30, opiskelijajäseneltä 20 ja yhteisöjäseneltä 50 euroa.

Yhdistyksen kevätkokous pidettiin 16.4.2013 instituutin tiloissa. Puheenjohtajana toimi johtava museolehtori Sanni Pöntinen Tampereen kaupungin museopalveluiden kulttuurikasvatyksiköstä. Kokouksen jälkeen hän esitteli Taidekaari-ohjelmaa. Syyskokous pidettiin 28.10.2013 Kariston tiloissa Hämeenlinnassa. Puheenjohtajana oli kustannusjohtaja Sanna Vartiainen. Kokouksen jälkeen kirjailija Johanna Hulkko kertoi työstään ja kustannustoimittajat lastenkirjojen kustantamisesta.

Vuonna 2013 kannatusyhdistyksen hallituksen puheenjohtajana aloitti FT, lehtori Mikko Turunen. Varapuheenjohtajana toimi kirjastoneuvos Tuula Martikainen. Hallitus kokoontui vuoden aikana viisi kertaa ja työvaliokunta neljä kertaa.

Vakituisen henkilökunnan (3) lisäksi instituutissa työskenteli toimintavuonna seitsemän harjoittelijaa ja projektityöntekijää. Instituutti tarjoaa harjoittelijoille monipuolisia työtehtäviä ja vastaa osaltaan kysyntään kulttuurialan harvoista harjoittelupaikoista.

6. Talous

Lastenkirjainstituutin tulot vuonna 2013 muodostuivat pääasiassa opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) sekä Tampereen kaupungin myöntämistä toiminta-avustuksista. Toimitilansa instituutti sai Tampereen kaupungilta vastikkeetta käyttöönsä. Onnimanni-lehden julkaisemiseen saatiin OKM:ltä kulttuurilehtitukea. Projektirahoitusta saatiin muun muassa 2000-luvun lasten- ja nuortenkirjallisuuden ilmiöitä tutkailevan Kirjakori Special -tapahtuman valmisteluihin (OKM), kuvituskokoelman digitaaliseen luettelointiin (OKM), Miten kuvitukseni ovat syntyneet -luentosarjaan (Kordelinin rahasto), Lastenkirjallisuuden Pirkanmaa -näyttelyyn (Jalmari Finnen Säätiö). Kirjakori 2012 -seminaarin kuluihin saatiin tukea Otavan kirjasaatiöltä.